

kapitola  
**PRVNÍ**

**Tři invalidé – Jiřího a Harrisovy potíže – Oběť jednoho sta a sedmi smrtelných chorob – Užitečný recept – Léčba jaterních potíží u dětí – Souhlasíme, že jsme přepracováni a potřebujeme odpočinek – Týden na rozbourřeném moři? – Jiří navrhuje řeku – Montmorency má námitky – Původní návrh přijat většinou tří hlasů proti jednomu**

Byli jsme čtyři – Jiří, William Samuel Harris, já a Montmorency. Seděli jsme u mne v pokoji, kouřili a rozprávěli o tom, jak jsme na tom zle, myslím z medicinského hlediska zle, pochopitelně.

Cítili jsme se mizerně a to nás znervózňovalo. Harris pravil, že se mu čas od času zatočí hlava tak, že sotva ví, co dělá, a pak řekl Jiří, že také jemu se občas zatočí hlava tak, že sotva ví, co dělá. Co se týká mne, já měl v nepořádku játra. Věděl jsem, že to musejí být játra, protože jsem si zrovna přečetl letáček o patentovaných jaterních pilulkách, na kterém byly velmi podrobně popsány příznaky, podle kterých člověk pozná, že má v nepořádku játra. Měl jsem je všechny.

Je to mimořádně podivuhodná věc, ale ještě nikdy jsem nečetl nějakou reklamu na patentní medicinu, aniž bych nedošel k závěru, že trpím tou nejtěžší formou nemoci, k jejíž léčbě je určen. Diagnóza v každém případě přesně odpovídá příznakům, které pociťuji.

Vzpomínám si, jak jsem jednou zašel do Britského muzea, abych si tam něco přečetl o léčbě jakéhosi lehkého onemocnění, které mne tehdy postihlo, tuším, že to byla senná rýma. Našel jsem potřebnou knihu, přečetl si, co jsem si přečíst přišel, a pak jsem bezmyšlenkovitě zalistoval stránkami a začel se do popisu jednotlivých chorob. Už si nepamatuji, která byla ta první, na kterou jsem narazil, vím jen, že to byla jakási hrozná metla lidstva, a než jsem se dostal do poloviny „prvotních příznaků“, bylo mi zcela jasné, že ji mám.

Chvilí jsem seděl ztuhlý hrůzou a pak jsem, ochromen zoufalstvím, opět zalistoval knihou. Narazil jsem na tyfovou horečku – přečetl si její příznaky – a zjistil, že jí trpím už měsíce, aniž bych o tom měl tušení.

Zvědav, jaké choroby ještě mám, začel jsem se do tance svého Víta a zjistil, jak jsem ostatně očekával, že jej mám též – to mne zaujalo, a tak jsem se rozhodl vzít to pěkně od podlahy, a pustil se tedy do toho podle abecedy – přečetl jsem asthma a dozvěděl se, že ho mám a akutní záchvat mohu očekávat během čtrnácti dnů. Brightovou nemocí, jak jsem s úlevou zjistil, trpím jen v mírnější formě, takže s ní mohu žít ještě léta. Měl jsem choleru, a to s děsivými komplikacemi, a se záškrtem jsem se zřejmě už narodil. Prošel jsem svědomitě všech dvacet šest písmen

abecedy a jediná choroba, u níž jsem došel k závěru, že jí netrpím, byla horečka omladnic.

Nejprve se mne to poněkud dotklo, připadalo mi to jako jakési znevážení. Proč nemám horečku omladnic? Proč ta nespravedlivá výjimka? Po chvíli však ve mně převládly pocity méně hamižné. Došlo mi, že mám všechny ostatní choroby, které medicína zná, a nesobecky jsem se rozhodl, že se bez horečky omladnic obejdu. Dnu, jak vyšlo najevo a aniž bych o tom měl tušení, jsem měl v tom nejhorším stadiu a žlučové kameny mám zřejmě již od dětství. Po žlučových kamenech už žádná nemoc nenásledovala, a tak jsem došel k závěru, že mi již nic jiného není.

Seděl jsem a přemýšlel. Jak zajímavý případ jsem z medicínského hlediska a jakým přínosem bych mohl být pro studenty medicíny! Pokud by měli mne, nemuseli by docházet do nemocnic. Vždyť já sám vydám za celou nemocnici. Stačilo by, aby mne obešli, a mohli by si jít pro diplom.

Pak jsem začal uvažovat nad tím, jak dlouho ještě mohu zůstat na živu. Pokusil jsem se sám sebe vyšetřit. Chtěl jsem si změřit tep. Nejprve jsem žádný nenahmatl. Pak se zcela náhle rozběhl. Vytáhl jsem hodinky a začal počítat. Napočítal jsem sto čtyřicet sedm za minutu. Poté jsem chtěl prozkoumat srdce. Ale nic jsem necítil. Přestalo bít. Posléze jsem se přiklonil k závěru, že tam celou tu dobu muselo být a bít, ale nevsadil bych na to. Proklepal jsem se od místa, které nazývám pas, až nahoru k hlavě a poté trochu po stranách a dozadu. Ale nic jsem necítil ani neslyšel. Snažil jsem se prohlédnout si jazyk. Vyplázl jsem ho, jak nejvíce to šlo, zavřel jedno oko a druhým se pokusil něco zjistit. Viděl

jsem jenom špičku, ale jediné, co jsem tím získal, bylo sílíci přesvědčení, že mám spálu.

Do čítárny jsem vstoupil coby šťastný, zdravý muž. Ven jsem se vyplížil jako sešlá troska.

Šel jsem ke svému lékaři. Je to můj starý kamarád, který mi kdykoliv, když se cítím být nemocný, změří puls, podívá se mi na jazyk a popovídá si se mnou o počasí, a to vše zadarmo, takže mne napadlo, že bych mu to nyní mohl oplatit. „Doktor přece potřebuje praxi,“ řekl jsem si. Bude mít mne. Na mně získá víc zkušeností než na tisíci sedmi stech obyčejných, běžných pacientů, které trápí jedna či dvě choroby. Tak jsem za ním rovnou zašel a on povídá:

„Tak co tě trápí?“

Odpověděl jsem mu: „Milý hochu, nebudu marnit tvůj čas výčtem, co mne trápí. Život je krátký a ty bys mohl zesnout dříve, než bych skončil. Ale řeknu ti, co mne netrápí. Nemám horečku omladnic. Nedovedu říct, proč ji nemám, ale je to tak. Nicméně všechny ostatní choroby mám.“

A řekl jsem mu, jak jsem k tomu došel.

Podíval se mi do krku, chytil mne za zápěstí; když jsem to nečekal, tak mne uhodil do hrudníku – tomu tedy říkám zbabělost – a ihned poté do mne znovu vrazil stranou hlavy. Pak se posadil, napsal mi recept a složený mi ho podal, já jej strčil do kapsy a odešel.

Ani jsem se na něj nepodíval. Šel jsem do nejbližší lékárny a podal jej lékárníkovi. Ten si ho přečetl a vrátil mi ho.

Pravil, že nemůže sloužit.

Povídám: „To jste lékárník?“

Odpověděl: „Jsem lékárník. Kdybych byl družstevní obchod kombinovaný s rodinným hotelem, mohl bych vám vyhovět. Brání mi v tom právě to, že jsem lékárník.“

Nahlédl jsem do receptu. Stálo v něm:

„1 librový biftek

1 pinta ležáku

10 mil chůze každé ráno

1 postel přesně v 11 hodin každý večer

A nepřecpávej si hlavu věcmi, kterým nerozumíš.“

Řídil jsem se těmi radami s tím šťastným výsledkem – ze svého úhlu pohledu –, že jsem stále naživu.

V současnosti – abych se vrátil k tomu letáčku s jaterními pilulkami – jsem měl bez jakýchkoliv pochyb všechny popisované příznaky, hlavně však „setrvalou nechut k jakékoliv práci“.

Co v tomto ohledu zakouším, nedá se slovy vypovědět. Od útlého dětství jsem úplným mučedníkem. Jako chlapce mne tato nemoc neopouštěla ani na den. Tehdy nevěděli, že za to mohou má játra. Lékařská věda tehdy nebyla zdaleka na takové úrovni, jako je dnes, a tak to přičítali mé lenosti.

„Proč se, ty malý ulejšáku, nezvedneš a nejdeš dělat něco užitečného?“ říkali mi, neboť nevěděli, že jsem nemocen.

A nedávali mi pilulky, dávali mi pohlavky. A ač se to může zdát podivné, ty pohlavky mne často vyléčily – pochopitelně jen na chvíli. Jediný pohlavěk měl na moje játra větší účinek než celá krabička těch dnešních pilulek, takže jsem bez otálení vyskočil a udělal, co požadovali.

Však víte, jak to chodí – ty jednoduché staré medikamenty jsou často mnohem účinnější než dnešní výrobky.

Seděli jsme asi půl hodiny a popisovali si navzájem naše choroby. Vylíčil jsem Jiřímu a Williamu Harrisovi, jak se cítím, když ráno vstávám, a William Harris nám povyprávěl, jak se cítí, když jde na lože. Jiří, stojící na předložce před krbem, nám velmi názorně a živě předvedl, jak se cítí v noci.

Jiří si jen namlouvá, že je nemocný, ale ve skutečnosti mu nic není, abyste věděli.

V tom okamžiku zaklepala na dveře paní Poppetsová, zda nepůjdeme k večeři. Smutně jsme se usmáli jeden na druhého a řekli si, že se tedy pokusíme kousek něčeho polknout. Harris prohlásil, že kousek toho žvance často drží nemoc na uzdě, a tak paní Poppetsová donesla ták s jídlem, my se přesunuli ke stolu a trochu si pohráli s malým biftekem, cibulí a reveňovým koláčem. Musel jsem být velmi zesláblý, protože asi tak po půl hodině jsem už neprojevoval žádný zájem o jídlo – věc u mne nevídaná – a nechtěl jsem už ani sýr.

Když jsme splnili tuto povinnost, naplnili jsme sklenky, zapálili dýmky a shrnuli si naši debatu o zdravotním stavu. Co nám skutečně je, tím si nebyl nikdo z nás jist, ale jednomyslně jsme došli k názoru, že ať je to cokoliv, je to z přepracování.

„Potřebujeme odpočinek,“ řekl Harris.

„Odpočinek a úplnou změnu,“ dodal Jiří. „Přílišné zatížení našich mozků vede ke zhroucení celého systému. Změna prostředí a zbavení se nezbytnosti přemýšlet obnoví naši duševní rovnováhu.“

Jiří má bratrance, který bývá uváděn na seznamu osob zadržovaných pro výtržnictví jako student medicíny. Jiří má proto přirozený sklon vyjadřovat se v medicínské tematice jako rodinný lékař.

Souhlasil jsem s Jiřím a navrhl, že bychom si měli najít nějaké odlehlé starosvětské místo daleko od hlučícího davu a prosnit tam slunný týden mezi ospalými uličkami, nějaký ten napůl zapomenutý kout ukrytý vílami před hřmotným světem – malebné orlí hnízdo na útesu Času, kde by dorážející vlny devatenáctého století zněly jen slabě a vzdáleně.

Harris prohlásil, že se domnívá, že by to nebylo ono. Zná taková místa, o jakých mluvím, v osm hodin je tam už každý v posteli, sportovní časopis se tam nesežene za žádnou cenu a pro tabák se musí jít deset mil daleko.

„Ne,“ řekl Harris, „co se odpočinku týká, není nad výlet na moře.“

Výlet na moře jsem kategoricky odmítl. Výlet na moře je prima, když na to máte pár měsíců, ale týden, to je nerozum.

Vyrazíte v pondělí, s pocitem uhnížděným v srdci, že to bude zábava. Frivolně zamáváte na rozloučenou chlapcům na břehu, zapálíte si svoji nejnovější dýmku a vykračujete si po palubě jako kapitán Cook, sir Francis Drake a Kryštof Kolumbus v jedné osobě. V úterý si říkáte, že jste to neměli dělat. Ve středu, ve čtvrtek a v pátek si přejete být mrtvi. V sobotu jste schopni polknout trochu hovězího vývaru, posedávat na palubě a se slabým úsměvem odpovídat laskavým lidem na jejich dotazy ohledně vašeho zdraví. V neděli se opět můžete pohybovat a jíst normální stravu. A v pondělí ráno, když stojíte se zavazadlem a s deštníkem v ruce

u okrajníku a chystáte se vystoupit na břeh, se vám to začíná zamlouvat.

Vzpomínám si, jak jednou můj švagr podnikl ze zdravotních důvodů výlet na moře. Koupil si zpáteční lístek z Londýna do Liverpoolu, a když tam dorazil, jediná věc, o kterou jevil zájem, byl prodej lístku na zpáteční cestu.

Traduje se, že ho nabízel po celém městě s ohromnou slevou, až ho konečně prodal za osmnáct pencí jednomu žloutkovitě vypadajícímu mladíkovi, kterému lékař doporučil moře a tělesná cvičení.

„Moře!“ vykřikl můj švagr a radostně mu vtiskl lístek do ruky, „toho si užijete nadosmrti, a co se týká tělesného cvičení? Když budete na té kocábce jen sedět, zacvičíte si více, než kdybyste dělal na pevnině kotrmelce.“

On sám – můj švagr – se vrátil vlakem. Prohlašoval, že Severozápadní dráha je pro jeho zdraví zcela dostačující.

Znám ještě jednoho chlapíka, který absolvoval týdenní plavbu podél pobřeží, a když vypluli, přišel se ho stevard zeptat, jestli bude platit po každém jídle, nebo si předplatí stravu na celou dobu plavby. Stevard mu doporučil to druhé, neboť to vyjde mnohem levněji. Řekl, že mu udělá cenu dvě libry a pět šilinků za celý týden a že na snídani bude grilovaná ryba, oběd bude zhruba v jednu a bude mít čtyři chody. Večeře v šest – polévka, ryba, předkrm, vepřová pečeně, drůbež, salát, nákyp, sýr a moučník. Poté druhá lehká večeře v deset. Můj přítel se přiklonil k druhé variantě za dvě libry a pět šilinků (rád jí). Oběd se podával, zrovna když míjeli Sheernes. Nepociťoval takový hlad, jaký předpoklá-

dal, tak se spokojil s trochou vařeného hovězího a jahodami se šlehačkou. Hovězí a jahody se šlehačkou si ale vzájemně nebyly moc sympatické – spíše se zdálo, že se nesnášejí.

V šest dorazilo pozvání na večeři. Nevzbudilo v něm pražádné nadšení, ale protože měl dojem, že by z těch dvou liber a pěti šilinků měl něco ujíst, sešel dolů, přidržuje se provazů a různých předmětů. Na konci schůdků ho uvítala báječná vůně cibulky a horké šunky, družící se s vůní smažené ryby a zeleniny. V tom okamžiku k němu přistoupil stevard a s úsměvem se dotázal: „Jaké bude vaše přání, pane?“

„Vyvedte mne ven,“ zazněla chabá odpověď.

Rychle ho tedy vyvedli, opřeli o zábradlí a odešli.

Následující čtyři dny žil jednoduchým a bezúhonným životem o sodovce a tenoučkých sucharech značně robustnějšího kapitána, ale v sobotu se vzmužil a dal si slabý čaj se suchým chlebem. V pondělí se rozšoupl a pozřel kuřecí vývar. V pondělí plavba končila, a když supěl po můstku na břeh, lítostivě se otočil k lodi.

„Odplovává,“ pravil, „odplovává a na palubě má jídlo v ceně dvou liber, které jsem nestačil sníst.“ Prohlásil, že kdyby mu na to dali ještě den, byl by to srovnal.

Proto jsem se postavil proti výletu na moře. Ne kvůli sobě, jak jsem pochopitelně dodal. Mně nikdy není špatně. Měl jsem ale starost o Jiřího. Jiří ovšem řekl, že má moře rád a jistě by mu nic nebylo, ale Harrisovi a mně by radil, abychom na něco takového ani nepomysleli, protože je mu jasné, že by nám oběma bylo špatně. Harris pravil, že pro něho osobně je záhadou, jak může být někomu na moři špatně – prohlásil, že to snad ti lidé dělají schválně, aby

byli zajímaví, a dále podotkl, že by to někdy rád zažil, ale ještě nikdy se mu to nepodařilo.

Pak nám vyprávěl historky o tom, jak se plavil přes Kanál za tak hrozného počasí, že cestující museli být připoutáni k lůžkům a on a kapitán byli jediné dva živáčkové na palubě, kterým nebylo zle. Podruhé to byl on a první důstojník, kterým nebylo zle, ale vždy to byl on a někdo druhý. Když to nebyl on a někdo druhý, byl to jen on sám. Je podivuhodné, že nikdo netrpí mořskou nemocí – na pevnině. Na moři potkáte hodně lidí, kterým je opravdu velice zle. Většinou je jich plná loď, ale na souši jsem ještě nikdy nepotkal jediného človíčka, který by jen tušil, co je to mořská nemoc. Je záhadou, kde se na pevnině ukrývají ty tisíce a tisíce mizerných námořníků, kterých je každá loď plná.

Pokud je většina lidí taková, jako ten chlapík, se kterým jsem se jednoho dne sešel na lodi do Yarmouthu, pak je ta záhada vysvětlena. Vzpomínám si, že jsme zrovna míjeli vlnolam u Southendu, když se ten muž velice nebezpečným způsobem vyklonil z okénka. Spěchal jsem k němu. „Hej! Nevyklánějte se tolik!“ zvolal jsem a chytil ho za rameno. „Vypadnete ven!“

„Ach, kéž by se tak stalo,“ byla jediná odpověď, které se mi dostalo, a tak jsem ho nechal být.

Tři týdny nato jsem se s ním setkal v kavárně bathského hotelu, kde vyprávěl svoje zážitky z cest a s nadšením líčil, jak miluje moře.

„Dobrý námořník!“ reagoval na závistivý dotaz jakéhosi mládence, „víte, jednou jsem se cítil poněkud nesvůj, to připouštím. To bylo u Hornova mysu. Příštího rána loď ztroskotala.“

Já na to: „Nebylo vám docela zle u southendského vlnolamu a nechtěl jste, aby vás hodili přes palubu?“

„U southendského vlnolamu?“ zeptal se s udiveným výrazem.

„Ano, tehdy na cestě z Yarmouthu, v pátek to byly tři týdny.“

„Tedy... ach, ano!“ rozzářil se. „Už si vzpomínám! To odpoledne mne hrozně bolela hlava. Zřejmě nakládána zelenina. Nejhorší nakládána zelenina, jakou jsem kdy na slušné lodi pozřel. Měl jste ji také?“

Osobně jsem proti mořské nemoci vynašel vynikající preventivní prostředek – spočívá v balancování. Postavíte se doprostřed paluby, a jak se loď kolébá a naklání, hýbete tělem tak, abyste pořád stáli zpříma. Když loď zvedá předeď, nahnete se dopředu, až se nosem skoro dotýkáte paluby, a když se zvedá zád, nahnete se dozadu. Hodinu či dvě to zvládnete provozovat docela dobře, ale balancovat takto týden nevydržíte.

Jiří prohlásil: „Vyjedme si na řeku.“

Dodal, že to obnáší čistý vzduch, pohyb a klid, neustálá změna prostředí zaujme naši mysl (včetně toho, co z ní Harrisovi zbylo) a tvrdá dřina nám zvýší chuť k jídlu a prohloubí spánek.

Harris prohlásil, že si nemyslí, že by Jiří měl provozovat cokoli, co by mu mohlo prodloužit spánek, protože by to mohlo být nebezpečné. Řekl, že absolutně nechápe, jak by Jiří mohl spát ještě déle než doposud, když má den, v létě i v zimě, pouze 24 hodin, ale pokud se Jiří přesto domnívá, že by měl spát víc, bylo by lepší, kdyby rovnou umřel a my bychom alespoň získali na lodi více místa.

Přesto Harris řekl, že se mu řeka hodí jako „Č“. Nevím, co je to „Č“ (pokud tím nemyslí čaj s chlebem, máslem a koláčky dle libosti, to vše za šest pencí, což je za ty peníze zadarmo, zvláště pokud jste nevečeřeli). To se, pochopitelně, hodí každému, to dá rozum.

Mně se to tedy také hodilo jako „Č“, a tak jsme s Harrisem prohlásili, že to byl od Jiřího skvělý nápad, a to způsobem, ze kterého bylo zřejmé, jak jsme překvapeni, že Jiří mohl přijít na něco tak moudrého.

Jediný, kdo s návrhem nesouhlasil, byl Montmorency. Toho řeka neláká.

„Pro vás je to, kamarádi, prima,“ řekl. „Vám to vyhovuje, ale mně ne. To není nic pro mne. Krajina mne nezajímá, a taky nekouřím. Když zahlédnu krysu, stejně nezastavíte a s lodí budete vyvádět tak, že mne určitě shodíte do vody. Pokud jde o mne, pokládám celou věc za nebetyčnou hloupost.“

Ale byli jsme tři proti jednomu, a tak jsme ho přehlasovali.



## kapitola DRUHÁ

**Plánujeme – Radosti táboření za krásné noci – Totéž za deště –  
Zvítězil kompromis – Montmorency a první dojem, který na  
mne učinil – Obava, že je příliš dobrý pro tento svět, záhy po-  
minula – Jednání odročeno**

Vytáhli jsme mapy a začali plánovat. Domluvili jsme se, že vyrazíme příští sobotu z Kingstonu. Harris a já tam přijedeme už ráno, dopravíme člun až do Chertsey a tam se k nám připojí Jiří, který se nedostane z kanceláře dřív než odpoledne. (Chodí spát každý den od deseti do čtyř do jedné banky – mimo sobotu, kdy ho probudí a vystrčí ven už ve dvě.)

Budeme tábořit, nebo spát po hostincích?

Jiří a já jsme byli pro táboření. Prohlásili jsme, že by to bylo divoké a svobodomyšlné, přímo patriarchální. Zlaté odlesky zapadajícího slunce mizí za chladnými smutnými mraky. Ptáci tiše lkají své písně jako nařikající děti a jen žalostný výkřik vodní slípky a drsný skřek sluky se nese nad vodní hladinou, kde umírající den vydechl naposled.